

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 9.

V Ljubljani, 1. maja 1888. l.

XXVIII. leto.

Otroška individualnost.

Fr. Gabršek.

XI.

Razna individualnost otroška se ne razvije še-le tekom šolskega časa. Takoj pri vstopu v šolo kažejo otroci razna svojstva, na kar navadno roditelji sami opozarjajo učitelje. Užé v prvih letih življenja se pojavljajo v otrocih lastnosti, katere so ali v veselje ali v žalost roditeljev. Nadarjenega otroka obsipajo navadno z vsemi mogočimi ugodnostimi, nenadarjenega pa zanemarjajo, da zaduše često še le dobre kali v njem, iz katerih bi moglo pri marljivi vzgoji procvesti vsaj nekaj plodu. Vsekako se začne prava vzgoja še-le s šolskim časom, ker tedaj je vse vzgojno delovanje premišljeno in po načrtu osnovano. A v duhu otroškem se nahaja užé pred šolsko dôbo nekaj, kar poznejšo vzgojo ali pospešuje ali ovira. Sevêda ne bodemo povoda vsem značajnim črtam dozorelega človeka iskali v njegovi predšolski dôbi, tako tudi ne moremo trditi, da bi šolska vzgoja vsacega človeka izobrazila tako, da bi se pozneje nič več ne izpremenil. Vsaj vemo, da vplivajo na človeka ves čas njegovega življenja razni odnošaji, kateri silno izpreminjajo njegovo duševno in telesno svojstvo.

Iz vzajemnega delovanja teh odnošajev nastanejo prvotna dušna stanja, občuti. Ti pa so pri raznih individvih različni, zdaj urni, zdaj počasni, kmalu težki, kmalu lahki. Vsled tega imamo potem hitre ali težke glave. Merodajno je tukaj tudi telesno svojstvo, katero se pojavlja pred vsem v spolu.

Na sploh moremo reči, da je moški bolj samostalen, ženska pa bolj vzprejemljiva, izpremenljiva in bolj dostopna raznim vtiskom. Užé v prvi dôbi življenja se duh dekliški hitreje razvija, nego deški. Prav tako je tudi s telesnim razvitkom. Zato moremo reči, da je deklica s 6. letom duševno užé toliko razvita kot deček s 7. letom. Vender ostane vzmožnost pri obeh jednaka. Razlika je torej le večja ali manjša fiziološka dozorelost. Ta razlika je najmanjša v mladosti, a največja v moški dôbi. A tû je razlika obratna. Deklica zaostane v duševnem razvitku daleč za moškim. Tû se pojavlja v mladeniču, v možu globoko mišljenje in teženje po vzorih; ženska pa se udaje čustvom in domišljivosti. Ženska kaže več živahnosti in različnejša duševna stanja, sosebno pa več simpatetičnega čustva. Moški pa je v svojem teženji in čustvovanji mirnejši, a krepkejši. Vsako dejanje dobro preudari ter se ozira pri svojem delovanji tudi na zapreke, katere bi ga utegnile ovirati. Ženska je v tem oziru neprevidnejša in nevstrajna; nanjo vpliva vnanjost mnogo lažje, nego na moškega. Iz tega sledi, da se je

pri vzgoji natanko ozirati na spol, kajti mnogo tega, kar prija dečku, ne veljá za deklico, in obratno. Zato pravi Michelet, da teží nova deška vzgoja po tem, da organizuje produktivno tvorno silo in da ustvari delavca; dekliška vzgoja pa ima ustvariti harmonijo, religijo.

Kakor smo v prejšnjih razpravah opazovali razne pojave otroške individualnosti brez ozira na ta ali oni spol, tako bi mogli zdaj navajati raznih posebnosti, lastnih temu ali onemu spolu. Vender ne bi bilo tako razlikovanje posebne koristi, ker se individualnosti sploh ne dajo strogo razločiti po spolu. Kar smo rekli o moškem in o ženski o obče, to veljá v veliki meri za vse dóbe človeškega življenja, torej tudi za šolsko dóbo. Nekaj lastnij otroških pa je vender, ki se jako očevidno razlikujejo bodisi v dečku ali v deklici, bodisi od onih v poznejšem življenji, zato jih ne gre zamolčati.

Vsled svojega nagiba na samodelavnost se deček ne zadovoljuje s samimi stvarmi, temveč izkuša najti njih vzrok in se seznaniti z njihovimi posledicami. Njemu ni še zadosti, da posnema dejanja, temveč hoče samlastno proizvajati in s tem kazati svojo duševno moč. Ta samozavest ga sili, da izvršuje dejanja, katera mu pomorejo do veljave, do časti; pri tem pa se često ne ozira na vnanjost, s katerimi doseže ugled. Zato mora globočje misliti, in življenje mu je burnejše, nemirnejše. Ker teží po samodelavnosti, ovirajo ga mnogokdaj okoliščini, katerim se protíví ter jih uklone tudi z lastno nevarnostjo. Temu nasproti je deklica rahlejša, vender nečimurna; dopada se jej vnanjost, mir in lagotnost. Sposobna je torej za tiho domačinstvo, v katerem kaže ljubezen za red in zložnost. Njeno mišljenje se giblje najraje v konkretnih krogih, zato lažje obdrži; vender je njeno pojmovanje površno in nestanovitno. Mej tem ko postopa deček samozavestno ter zaupa največ le lastni sili, dekliško čustvovanje je rahlo in nežno, navadno zavisno od tuje individualnosti. Zato je deklico lažje voditi nego dečka, a tudi lažje užaliti, nego prvega.

Na vse to se je ozirati pri vzgoji dečka ali deklice. Pri dečkih postopaj strogo, smelo, brezpogojno; deklice vzgojaj previdno, a čvrsto. Deček naj postane močan na duhu in na telesu; vadi ga samostojnosti, srčnosti, odločnosti, zanimanja za občnost; uči ga, uveriti se iz razlogov — in podal mu bodeš trdno podlogo za bojevito življenje.

Deklico vadi miline in domačinstva, pobožnosti, čistosti, ponižnosti, prizanesljivosti, npravstvenosti itd. Vender ne loči popolnem strogo teh lastnosti niti pri dečku niti pri deklici; kajti nobena individualnost ni tako popolna, da bi jej ne prijala tudi ostala svojstva drugih bitij. Pobožnosti, npravstvenosti, odločnosti, zanimanja, miline, prizanesljivosti itd. ne sme pogrésati ne deček, ni deklica, čeprav v različni meri.

Knjiga Slovenska.

§. 21.

Slovénske povéstnice viri kažejo, da je Ciril sestavil azbuko ali pismo slovénsko; nekteri pa velijo, da je tudi Klemen, učenec Cirilov, zložil pismo slovénsko še določnejše mimo Cirilovega. Kako je to?

Res nam to viri kažejo, in res so Slovéni imeli kmalu v začetku svojega pisarjenja dvoje pismo. Prvemu se je reklo Glagolica, drugemu Cirilica. Pravijo, da ime Glagolica je zbornó t. j. črkopis (litteratura), in da se razlaga iz slova glagolati t. j. zvenéti, glasiti se (sonare), to je črkopisje, v katerem se črke izgovarjajo, ima vsaka črka svoj glas (pismo glasovno, Lautschrift), nasproti slikam in podobam, s kojimi so Slovéni